

Yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutus – kuinka moni yrittäjä on ottanut vakuutuksen ja miksi se kannattaa ottaa?

Tiivistelmä

Kirjoituksen tarkoituksena on antaa yleiskuva työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisesta vapaaehtoisesta yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksesta ja lisätä tietoa sen kattavuudesta ja toimeenpanosta. Kirjoituksessani kerron, kuinka moni yrittäjä on vakuuttanut itsensä työtapaturman ja ammattitaudin varalta ja millaista turvaa vakuutus antaa yrittäjille.

Ajatus kirjoituksesta heräsi [Eurofoundin 30.1.2024 julkaisemasta tutkimusraportista Self-employment in the EU: Job quality and developments in social protection](#).

Tutkimusraportti käsittelee itsensä työllistäjien työoloja ja sosiaaliturvan kehitystä EU:ssa. Raportissa kerrotaan myös itsensä työllistäjien työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksesta eri EU-maissa ja raportin mukaan itsensä työllistäjien turva työtapaturman ja ammattitaudin varalta vaihtelee merkittävästi maittain. Kymmenessä EU-maassa itsensä työllistäjillä on pakollinen työtapaturmaturva, kun taas seitsemässä maassa, Suomi mukaan lukien, turva on vapaaehtoinen. Kolmessatoista EU-maassa itsensä työllistäjillä ei ole lainkaan turvaa työtapaturmien ja ammattitautien varalta. Toisin kuin Suomessa joissain EU-maissa yrittäjän turva ei kata kaikkia ammattiryhmiä / toimialoja.

Kuinka moni yrittäjä Suomessa on vakuuttanut itsensä työtapaturman ja ammattitaudin varalta?

Tilastokeskuksen tilastotietojen perusteella Suomessa oli vuonna 2022 arviolta **272 000** yrittäjää (muita kuin maa-, metsä- ja kalatalousyrittäjiä). Näistä yksinyrittäjiä oli 194 000 henkilöä.

Tilastokeskus katsoo yrittäjäksi 18–74-vuotiaat henkilöt, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa omaan lukuunsa ja omalla vastuulla. Yrittäjä voi olla työnantajayrittäjä tai yksinyrittäjä, kuten ammatinharjoittaja tai freelancer.

Eläketurvakeskuksen (ETK) tilastotietojen perusteella Suomessa oli vuonna 2022 arviolta **216 000** YEL-vakuutettua yrittäjää (muita kuin maa-, metsä- ja kalatalousyrittäjiä). ETK:n tilastossa ovat mukana 18–67-vuotiaat YEL-vakuutetut henkilöt.

Arviolta **80 %** Tilastokeskuksen yrittäjiksi katsomista henkilöistä oli ottanut itselleen YEL-vakuutuksen. Miksi luku ei ole 100 %?

Yrittäjän eläkelain (1272/2006) 3 §:ssä säädetään siitä, mitä tarkoitetaan yrittäjällä. Yrittäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka tekee ansiotyötä olematta työsuhteessa tai virka- tai muussa julkisoikeudellisessa toimisuhteessa. Lain 4 §:ssä säädetään yrittäjätoiminnasta, joka jää lain soveltamisalan ulkopuolelle ja jonka osalta yrittäjällä ei ole velvollisuutta ottaa yrittäjän eläkevakuutusta. YEL-vakuutuksen ulkopuolelle jää yrittäjätoiminta, jota on harjoitettu ennen 18 ikävuotta ja yläikärajan (68–70 vuotta) jälkeen. Myös yrittäjätoiminta, joka ei ole jatkunut yhdenjaksoisesti vähintään neljää kuukautta tai on hyvin pienimuotoista jää vakuutuksen ulkopuolelle (työtulon vähimmäisraja oli 8 261,71 € vuonna 2022 ja se on 9 208,43 € vuonna 2025).

Yrittäjä voi vapaaehtoisesti vakuuttaa itsensä YEL-vakuutuksella silloin, kun työtulo jää alle vähimmäisrajan tai kun yrittäjä jatkaa yrittäjätoiminnan harjoittamista vanhuuseläkkeellä.

Yrittäjä on velvollinen ottamaan YEL-vakuutuksen kuuden kuukauden kuluessa yrittäjätoiminnan alkamisesta ja ETK valvoo, että yrittäjä täyttää lain mukaisen vakuuttamisvelvollisuutensa.

TVK:n tilastotietojen perusteella Suomessa oli vuonna 2022 arviolta **108 470** vapaaehtoisen yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen vakuutuksenottajaa (muu kuin maa-, metsä- ja kalatalous).

Siten arviolta **50 %** YEL-vakuutetuista yrittäjistä olisi vakuutettu myös TyTALin mukaisella vapaaehtoisella yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksella. Kun vakuutuksenottajalukua peilaa Tilastokeskuksen yrittäjälukuun, osuus jää 40 %:iin. Käytettävissä ei ole tarkkaa tietoa siitä, kuinka yleistä vapaaehtoisen työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen ottaminen yrittäjien keskuudessa on ja miksi osa jättää sen ottamatta.

Miksi vapaaehtoisella yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksella vakuutettujen yrittäjien peitto on vain 50 %?

Olennaista on tunnistaa se, että työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisen vapaaehtoisen yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen ottaminen edellyttää, että henkilöllä on YEL-vakuutus. Vain YEL-vakuutetulla yrittäjällä on oikeus saada itsensä vakuutetuksi yrittäjätyössä sattuvien työtapaturmien ja ammattitautien varalta. Vakuutus on tarkoitettu vain yrittäjille, jotka tekevät työtä ansiotarkoituksessa. Alle 18-vuotiaalla yrittäjällä on oikeus saada itsensä vakuutetuksi työtapaturman ja ammattitaudin varalta, vaikka hänellä ei olisikaan YEL-vakuutusta, kunhan hän täyttää yrittäjän eläkelain 3 §:ssä säädetty edellytykset. Vastaavasti yrittäjä, joka jatkaa yrittäjätyötään YEL:n mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden päättymisen jälkeen, voi hakea vakuutusyhtiöltä vapaaehtoisen työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksensa

voimassaolon jatkamista. Tämä selittää vakuutuksen peittoa suhteessa Tilastokeskuksen yrittäjiä koskevaan tilastotietoon.

Toiseksi toisin kuin YEL-vakuutuksen ottaminen, työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisen yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen ottaminen on vapaaehtoista ja siten yrittäjän vapaassa harkinnassa. Tämä selittää vakuutuksen peittoa suhteessa Eläketurvakeskuksen tilastotietoon YEL-vakuutetuista yrittäjistä.

On tarpeen ymmärtää niitä seikkoja ja syitä, jotka yleisesti vaikuttavat yrittäjän päätökseen vakuuttaa itsensä työtapaturman tai ammattitaudin varalta. Vakuuttamisen tarpeet ovat yksilöllisiä. Keskeinen huomioon otettava seikka on yrittäjän tekemän yrittäjätyön riski - millaista tapaturma- ja ammattitautiriskiä henkilön tekemässä työssä esiintyy. Korkeariskistä työtä tekevällä kuten rakennus- tai kuljetusalan yrittäjällä on suurempi intressi ja tarve varautua työtapaturmien varalta kuin toimistotyypisissä olosuhteissa esimerkiksi ohjelmistosuunnittelutyötä tai koodaustyötä kotoa käsin tekevällä yrittäjällä. Vastaavasti kampaamoalan työtä tekevällä yrittäjällä voi olla suurempi tarve varautua ammattitaudin kuten allergisen ihottuman tai astman varalta.

Yleisintä yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen ottaminen onkin **rakentamisen** toimialalla (arviolta 24 000 y-tunnuksellista vakuutusta), toiseksi yleisintä **tukku- ja vähittäiskaupan; moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus** toimialalla (arviolta 14 550 y-tunnuksellista vakuutusta) ja kolmanneksi yleisintä **ammattillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan** toimialalla (arviolta 12 800 y-tunnuksellista vakuutusta).

Toimiala	Vakuutuksenottajien lukumäärä
B Kaivostoiminta ja louhinta	284
C Teollisuus	7502
D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jääh	49
E Vesihuolto, viemäri ja jätevesih.	266

F Rakentaminen	23767
G Tukku- ja vähittäiskauppa	14472
H Kuljetus ja varastointi	9360
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	4468
J Informaatio ja viestintä	3154
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	930
L Kiinteistöalan toiminta	1623
M Ammatill., tiet.ja tekn. toiminta	12806
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	5550
P Koulutus	1291
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	8984
R Taiteet, viihde ja virkistys	2135
S Muu palvelutoiminta	8227
T Kotitalouksien toim. työnantajina	342

Vähäriskisessä toimistotyypisessä työssä vakuutuksella varautumisessa voi painottua muun tyyppiset riskit kuten sairastuminen. Lisäksi työssä esiintyvä tapaturmariski voi olla matala, sen sijaan vapaa-ajan tapaturmariski voi omien harrastusten kautta olla korkea, jolloin vakuutusturvaa valittaessa painotetaan enemmän vapaa-ajan turvaa kuin työajan turvaa. Yrittäjä voi halutessaan liittää ottamaansa yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutukseen myös vapaa-ajan tapaturmat kattavan turvan, joka sekin on työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen vakuutus.

Toinen keskeinen tekijä on taloudelliset tekijät. Arvioidessaan yritystoiminnan keskeisiä riskejä, yrittäjät saattavat varautumisessa painottaa omaisuuteen, yritystoiminnan jatkuvuuteen, toiminnan vastuuseen tai tietoturvaan liittyviä riskejä enemmän kuin itseensä ja omaan terveyteensä liittyviä henkilöriskejä. Kun vakuutuksen ottaminen on vapaaehtoista, sen ottamiseen saattavat vaikuttaa myös taloudelliset suhdanteet ja yrityksen maksukyky. Pakolliset vakuutukset ja menot on hoidettava, mutta vapaaehtoisten vakuutusten ottaminen ja voimassa pitäminen voi riippua vahvasti yrityksen taloudellisesta tilanteesta.

Henkilövakuutusten valinnassa voi painaa myös huoli julkisen terveydenhoidon palveluiden saatavuudesta ja hoitoon pääsystä. [Finanssiala ry:n julkaiseman uutisen](#) mukaan niin yritysten kuin yksityishenkilöiden ottamien sairauskuluvakuutusten määrä on jatkanut kasvuaan. Suosion taustalla näyttäisi olevan ihmisten tarve varmistaa mahdollisimman nopea pääsy hyvään hoitoon yllättävien sairaustapausten sattuessa. Yhä useampi turvaa itsensä myös vakavan sairauden varalta.

Millaista turvaa vapaaehtoinen yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutus antaa yrittäjälle?

Yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutus on työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen vakuutus ja vakuutuksesta korvattavista vahinkotapahtumista, maksettavista korvauksista ja korvausmenettelyistä säädetään vakuutusehtojen sijaan laissa. Vakuutusyhtiö ei voi vakuutusehdoillaan laajentaa vakuutuksen turvaa tai rajata vakuutuksesta maksettavia korvauksia. Vakuutusyhtiö ei voi poiketa lain säännöksistä omilla vakuutusehdoillaan, siten vakuutus on ”tuotteena” samanlainen kaikissa vakuutusyhtiöissä. Vakuutusturvan sisältö vastaa työntekijän pakollisen työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen sisältöä ja tarjoaa yhtä hyvän turvan. Vakuutus rinnastuu sen vapaaehtoisesta luonteesta huolimatta sisällöltään muuhun yrittäjän sosiaaliturvaan etenkin siitä syystä, että ansionmenetykskorvauksen ja perhe-eläkkeen perusteena on yrittäjän YEL-työtulo vahinkopäivänä.

Vakuutuksesta korvattavat vahinkotapahtumat

Vakuutuksesta maksetaan korvausta työtapaturman ja ammattitaudin johdosta. Työtapaturmalla tarkoitetaan tapaturmaa, joka on sattunut yrittäjälle työssä, työntekopaikan alueella tai työntekopaikan alueen ulkopuolella siten kuin työtapaturma- ja ammattitautilaissa 21–25 §:ssä säädetään. Keskeisiä korvattavia

työtapaturmia ovat työnteon yhteydessä sattuvat ns. työpaikkatapaturmat tai asunnon ja työpaikan välisellä matkalla sattuvat työmatkatapaturmat.

Yrittäjätöiden luonne poikkeaa työsuhteessa tehtävän työn luonteesta ja siksi laissa on ollut tarpeen säätää rajoituksia tiettyihin vahinkotapahtuman sattumisolosuhteisiin: 22 §:ssä tarkoitettuun työtekopaikan alueeseen katsotaan kuuluvan vain alue, jossa yrittäjä kulloinkin tekee yrittäjätöitään, mutta eivät yrittäjän asunto tai muut pääasiallisesti hänen yksityiskäytössään olevat alueet; 24 §:n tarkoittamana koulutustilaisuutena pidetään yrittäjätöihin liittyvää koulutusta; 24 §:n virkistystilaisuutta koskeva työntekijän turva ei koske yrittäjää; 25 §:n mukainen etätöiden turva koskee myös yrittäjää hänen tehdessään töitään asunnossaan tai muualla kuin työtehtävän edellyttämässä työtekopaikassa.

Ammattitautilla tarkoitetaan sairautta, joka on todennäköisesti pääasiallisesti aiheutunut yrittäjälle altistumisesta fyysikaaliselle, kemialliselle tai biologiselle tekijälle 21 §:ssä tarkoitetussa työssä, 22 §:ssä tarkoitetulla työtekopaikan alueella tai 24 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetussa koulutuksessa. Fyysikaalisia tekijöitä ovat mm. melu ja värinä esim. auton asentajilla tai rakentajilla. Kemiallisella tekijällä tarkoitetaan esimerkiksi erilaisia metalleja kuten kromia, kobolttia tai lyijyä; asbestipölyä; epoksia; kampaajilla permanenttiaineita ja vetyperoksidia ja kokeilla jauho- ja viljapölyä tai kasviperäistä pölyä. Biologisilla tekijöillä tarkoitetaan erilaisia bakteereita, viruksia ja homeita.

Vuonna 2022 yrittäjille sattui 4 735 työtapaturmaa

TVK:n tilastotietojen mukaan vuonna 2022 yrittäjille sattui **4 735** työtapaturmaa, joista maksettiin korvausta yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksesta. Näistä **4 277** oli työpaikkatapaturmaa ja **458** työmatkatapaturmaa.

TVK tietoon saatettiin vuonna 2022 **44** vahvistettua ammattitautia. Näistä 18 oli kemiallisen tekijän aiheuttamaa, 15 biologisen ja 11 fysikaalisen tekijän aiheuttamaa.

Vakuutuksesta maksettavat korvaukset

Vakuutuksesta maksettavista korvauksista ja korvaamisen edellytyksistä säädetään työtapaturma- ja ammattitautilaissa. Laissa ei ole säädetty korvauksille sellaisia euromääräisiä rajoja tai aikarajoja, joita yleensä käytetään vapaaehtoisissa vakuutuksissa.

Vakuutuksesta maksettavat korvaukset ovat ensisijaisia muun lain kuten sairausvakuutuslain tai työntekijän eläkelain perusteella maksettaviin korvauksiin nähden eikä muun lain perusteella maksettava korvaus vähennä yrittäjälle työtapaturma- ja ammattitautilain mukaan kuuluvaa korvausta. Tämä vastaa pakollista työtapaturma- ja ammattitautivakuutusta.

Keskeisiä vakuutuksesta maksettavia korvauksia ovat:

Sairaanhoitokulut, joita korvataan vahingon vuoksi annetusta tarpeellisesta sairaanhoidosta. Korvattavaan sairaanhoitoon kuuluvat mm. vamman tai sairauden tutkimus (esim. röntgen, ultraääni- tai magneettitutkimus) ja hoito (kuten leikkaushoito); lääkkeet ja hoitotarvikkeet sekä **lääkinnällinen kuntoutus** kuten erilaiset toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät terapiat (esim. fysioterapia) ja apuvälineet (esim. proteesi tai pyörätuoli).

Myös yksityisessä terveydenhuollossa annetun sairaanhoidon kustannuksista maksetaan korvausta tarpeettomia kustannuksia välttämällä. Vakuutusyhtiö voi antamallaan maksusitoumuksella ohjata vahingoittuneen valitsemaansa yksityiseen terveydenhoitopaikkaan.

Sairaanhoidon kustannusten lisäksi maksetaan korvausta muista kustannuksista kuten matkakuluista ja kodinhoidon lisäkustannuksista. Lisäksi voidaan maksaa normitettua hoitotukikorvausta hoidon, avun, valvonnan tai ohjauksen tarpeesta sekä normitettua vaatelisäkorvausta korvauksena apuvälineen aiheuttamasta vaatteiden kulumisesta.

Vakuutuksesta maksetaan ansionmenetykskorvauksena päivärahaa, kuntoutusrahaa ja tapaturmaeläkettä.

Päivärahaa maksetaan yhden vuoden ajan vahinkopäivästä lukien jokaiselta kalenteripäivältä, jos vahingoittunut on vahingon johdosta kykenemätön tekemään työtään kokonaan tai osittain vähintään kolmena peräkkäisenä päivänä vahinkopäivää lukuun ottamatta.

Kuntoutusrahaa maksetaan ammatillisen kuntoutuksen ajalta. Kuntoutusraha on yhden vuoden ajan vahinkopäivästä lukien täysimääräisen päivärahan suuruinen, jonka jälkeen se on täysimääräisen tapaturmaeläkkeen suuruinen.

Tapaturmaeläkettä maksetaan vahinkopäivän vuosipäivästä alkaen, jos vahingoittuneen työkyvyn voidaan arvioida vahingon johdosta heikentyneen vähintään 10 prosenttia. Tapaturmaeläkettä myönnetään määräaikaisena niin kauan kuin vamman tai sairauden tilan kehitystä tai työkyvyn heikentymisen kestoa ei voida riittäväällä varmuudella arvioida. Tapaturmaeläkettä ei voida myöntää toistaiseksi ennen kuin ammatillisen kuntoutuksen tarve ja mahdollisuudet on selvitetty.

Haittarahakorvausta maksetaan tapaturmavammasta ja sairaudesta johtuvasta pysyvästä yleisestä haitasta. Haittarahan suuruus vuodessa määräytyy vamman ja sairauden haittaluokan perusteella vuosittain vahvistettavasta perusmäärästä (vuonna 2025 15 260 euroa) laissa olevan taulukon mukaisesti. Haittaluokkiin 1–5 kuuluvista vammoista ja sairauksista maksetaan haittaraha kertakaikkisena. Haittaluokkiin 6–20

kuuluvista vammoista ja sairauksista haittaraha maksetaan jatkuvana. Kertakaikkinen haittaraha lasketaan haittarahan pääoma-arvoa vastaavaksi pääomaksi huomioon ottaen vahingoittuneen tilastollisin perustein arvioitu keskimääräinen jäljellä oleva elinikä vahinkotapahtuman sattuessa.

Ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvia kohtuullisia kustannuksia korvataan sellaisista vahingon vuoksi tarpeellisista toimenpiteistä, joiden avulla vahingoittunut vamman tai sairauden aiheuttamista rajoituksista huolimatta kykenee jatkamaan entisessä työssään tai ammatissaan tai siirtymään uuteen työhön tai ammattiin, josta hän voi saada pääasiallisen toimeentulonsa. Toimenpiteisiin voi kuulua kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävät tutkimukset; työ- ja koulutuskokeilut; koulutus soveltuvaan työhön tai ammattiin; elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi avustus tai koroton laina työvälineiden ja työkoneiden hankkimista ja oman yrityksen perustamista tai muuttamista varten.

Vaikean vamman tilanteissa vakuutuksesta voivat tulla korvattavaksi lisäksi esimerkiksi päivittäisissä toiminnoissa tarvittava apuväline; vakinaisen asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvien apuvälineiden ja laitteiden hankkiminen; taikka palveluasumisen lisäkustannukset.

Kuolemaan johtaneen vahinkotapahtuman seurauksena vakuutuksesta korvataan **perhe-eläkettä** ja **hautausapua**. Perhe-eläke maksetaan leskeneläkkeenä ja lapseneläkkeenä. Perhe-eläkkeen enimmäismäärä on vuodessa 70 prosenttia vahingoittuneen vuosityöansiosta. Hautausapu, joka on tarkoitettu kattamaan hautaamisesta aiheutuneita kustannuksia, on 5 840 euroa vuonna 2025.

Vuonna 2022 vakuutuksesta maksettiin korvauksia 24 006 837 euroa

Vuonna 2022 vakuutusyhtiöt maksoivat yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksesta korvauksia yhteensä **24 006 837 euroa**.

Luku kuvaa vuonna 2022 maksettuja korvauksia riippumatta vahinkotapahtuman sattumisvuodesta. Siten luku ei kerro sitä, kuinka paljon korvauksia maksettiin vuonna 2022 sattuneiden vahinkotapahtumien johdosta. Näistä maksettavat korvaukset voivat jakautua usealle vuodelle vuodesta 2022 alkaen. Etenkin maksuvuoden haittarahakorvaukset ja tapaturmaeläkkeet kohdistuvat aiempina vuosina sattuneisiin vahinkotapahtumiin, koska näitä korvauksia maksetaan aikaisintaan vahinkotapahtuman vuosipäivästä.

Alla olevassa taulukossa vuonna 2022 maksetut korvaukset on jaettu ohimeneviin ja pysyviin korvauksiin sekä indeksikorotuksiin. Yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksesta maksettavien korvausten rinnalle on tuotu työntekijöille pakollisesta työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksesta maksetut korvaukset.

Ohimeneviin korvauksiin luetaan sairaanhoitokulut ja päivärahat sekä yhden vuoden ajan vahinkopäivästä lukien maksetut kuntoutusrahat. Pysyviin korvauksiin luetaan muut korvaukset kuten tapaturmaeläke ja haittaraha.

Indeksikorotuksia maksetaan lain mukaan seuraaville korvauksille: tapaturmaeläke ja vahinkopäivän vuosipäivästä alkaen kuntoutusraha, jatkuvana maksettava haittaraha, hoitotuki, vaatelisä ja perhe-eläke.

Alla olevassa taulukossa esitetään vuonna 2022 maksetut korvaukset yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksesta ja pakollisesta työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksesta. Luvun perässä oleva prosenttiluku kuvaa korvauksen osuutta ko. vakuutuslajin yhteensä luvusta.

	Yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutus	Pakollinen työtapaturma- ja ammattitautivakuutus
Ohimenevät korvaukset	11 573 198 (48 %)	199 168 590 (41 %)
Pysyvät korvaukset	9 515 041 (40 %)	191 641 940 (40 %)
Indeksikorotukset	2 918 597 (12 %)	88 790 247 (19 %)
Yhteensä	24 006 837	479 600 777

Taulukon perusteella korvaukset näyttäisivät jakautuvan ohimeneviin ja pysyviin korvauksiin vastaavalla tavalla niin yrittäjien vapaaehtoisessa kuin työntekijöiden pakollisessa työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksessa. Yrittäjien kohdalla ohimenevien korvausten osuus on vähän suurempi kuin työntekijöiden vastaava osuus. Se näyttäisi johtuvan siitä, että yrittäjille maksetaan suhteessa vähemmän indeksikorotuksia kuin työntekijöille (indeksikorotukset liittyvät pysyviin korvauksiin).

Alla olevassa taulukossa vuonna 2022 maksetut keskeiset korvaukset esitetään eriteltyinä.

	Yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutus	Pakollinen työtapaturma- ja ammattitautivakuutus
Ohimenevät korvaukset		

Sairaanhoidokulut ja muut kulut	6 160 464 (26 %)	97 361 694 (20 %)
Päiväraha	5 394 109 (22 %)	101 036 795 (21 %)
Kuntoutusraha (maksettu vuoden aikana vahinkopäivästä lukien)	18 625	770 101
Pysyvät korvaukset		
Kuntoutusraha (maksettu vahinkopäivän vuosipäivän jälkeen)	268 486	17 927 057
Määräaikainen tapaturmaeläke	564 271	15 274 536
Toistaiseksi voimassa oleva tapaturmaeläke	7 388 171 (31 %)	137 982 519 (29 %)
Haittaraha	537 003	7 689 842
Kuntoutuskustannukset (ammatillinen ja lääkinnällinen)	336 170	6 257 863
Muut	420 941	6 510 123

Korvauserittelyn perusteella voi todeta, että ohimeneviä korvauksia maksetaan suhteessa enemmän ja siten yrittäjille sattuneet vahinkotapahtuma vaikuttaisivat melko lieviltä. Pysyvistä korvauksista toistaiseksi voimassa olevat tapaturmaeläkkeet muodostavat melkein 80 %. Toistaiseksi myönnettyä tapaturmaeläkettä voi olla vuonna 2022 maksussa mistä tahansa vuodesta 1982 alkaen sattuneesta vahinkotapahtumasta. Tämä kuvaa vakuutusturvan elinikäisyyttä ja pitkähäntäisyyttä.

Verrattaessa vakuutuksista maksettuja ohimeneviä korvauksia keskenään tulee ottaa huomioon, että vuonna 2022 yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksesta korvattiin 4 735 työtapaturmaa, kun pakollisesta työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksesta korvattiin 113 078 työtapaturmaa.

YEL-työtulo on yrittäjän kaiken sosiaaliturvan perusta.

Yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksesta maksettavat ansionmenetykskorvaukset ja perhe-eläke perustuvat vahinkopäivänä voimassa olevaan YEL-työtuloon.

YEL-työtulolla tarkoitetaan yrittäjän työpanosta vastaavaa vuotuista työtuloa, jonka työeläkelaitos vahvistaa yrittäjälle YEL-vakuutuksen alkaessa. Työtulo on se palkka, joka kohtuudella olisi maksettava, jos yrittäjän yrittäjätoimintaa suorittamaan olisi palkattava vastaavan ammattitaidon omaava henkilö, tai se korvaus, jonka muutoin voidaan katsoa keskimäärin vastaavan sanottua työtä.

Työtulo vahvistetaan kokonaisarvion perusteella. Työtuloa vahvistaessaan eläkelaitos pitää palkkana ja korvauksena yksityisen sektorin kyseisen toimialan kokoaikaista työtä tekevien mediaanipalkkaa ja ottaa huomioon muut yrittäjän työpanoksen määrää, yrittäjätoiminnan laajuutta, yrittäjän ammattitaitoa ja yrittäjän työpanoksen arvoa

kuvaavat tiedot. Jos yrittäjällä on useita yritystoimintoja, hänen työtulonsa vahvistetaan näihin yritystoimintoihin yhteensä käytetyn työpanoksen perusteella.

YEL-työtuloa korotetaan vuosittain palkkakertoimella, jotta se pysyy mukana yleisessä palkka- ja hintakehityksessä. Lisäksi eläkelaitokset tarkistavat yrittäjien työtulot säännöllisesti kolmen vuoden välein. Vuonna 2025 YEL:n minimityötulo (alaraja) on 9 208,43 euroa vuodessa ja maksimityötulo (yläraja) 209 125,00 euroa vuodessa.

Mitä on hyvä tietää yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen ottamisesta ja vakuutusyhtiön noudattamista menettelyistä?

Yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutus on osa yrittäjän sosiaaliturvan kokonaisuutta ja vakuutuksen ottaminen on sidottu YEL-vakuutukseen. Vakuutus otetaan vahinkovakuutusyhtiöstä niin, että yksi vakuutus kattaa kaiken yrittäjätyön vastaavalla tavalla kuin YEL-vakuutus. Vakuutuksen sosiaaliturvaluonne ilmenee siitä, että vakuutusyhtiö on velvollinen myöntämään vakuutuksen, ellei kyse ole laissa säädetystä poikkeuksesta kuten, että vakuutusyhtiöllä olisi eräänntyneitä riidattomia saatavia vakuutuksenottajalta.

Toisin kuin työntekijöiden osalta, yrittäjä vastaa yksin omasta sosiaaliturvastaan ja sitä koskevista vakuutusmaksuista.

Yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen vakuutusmaksu on vakuutusyhtiökohtainen. Jokainen vakuutusyhtiö määrittää maksun yksilöllisesti omien maksuperusteidensa mukaisesti. Yhtiön laatimissa maksuperusteissa on otettava huomioon laissa säädettyt yleiset periaatteet maksujen riski- ja kustannusvastaavuudesta, kohtuullisuudesta ja turvaavuudesta sekä vakuutuksenottajien tasapuolisesta kohtelusta.

Vakuutukseen sovelletaan pakollista vakuutusta koskevia säännöksiä ja vakuutuksenottajalla on velvollisuus antaa tarvittavia tietoja vakuutusta otettaessa, sen voimassa ollessa ja vakuutuksen päättyessä. Tiedonantovelvollisuus koskee työtapaturma- ja ammattitautiriskin arvioinnissa, vakuutusmaksun määrittämisessä ja vakuutuksen hoidossa tarvittavia tarpeellisia tietoja mm. YEL-vakuutuksen voimassaolosta ja YEL-työtulosta.

Korvauskäsittelyssä noudatetaan työtapaturma- ja ammattitautilaissa ja hallintolaissa säädettyjä menettelyitä. Keskeisiä vakuutettujen ennakkollista oikeusturvaa lisääviä menettelyitä ovat vakuutusyhtiön korvausasian selvittämisvelvollisuus – vakuutusyhtiön on huolehdittava tarvittavan selvityksen hankkimisesta ja asian joutuisasta käsittelystä – sekä vakuutetun kuuleminen tarvittaessa ennen perustellun korvauspäätöksen antamista.

Vakuutusyhtiön on selvitettävä, onko kysymyksessä korvaukseen oikeuttava vahinkotapahtuma ja mihin korvauksiin se oikeuttaa. Korvausasian selvittäminen on aloitettava viipymättä ja viimeistään seitsemän arkipäivän kuluessa vireilletulosta. Laaja selvittämisvelvollisuus poikkeaa muissa vapaaehtoisissa vakuutuksissa noudatettavasta menettelystä.

Vakuutusyhtiö ratkaisee korvausasian antamalla vakuutetulle muutoksenhakukelpoisen kirjallisen perustellun päätöksen. Jos vakuutusyhtiö epää oikeuden korvaukseen ja epäävä ratkaisu perustuu keskeisiltä osin lääketieteellisiin seikkoihin, päätöksen perustelujen tulee sisältää arviointiin pääasiallisesti vaikuttaneet seikat ja näiden seikkojen pohjalta tehdyt johtopäätökset.

Korvauskäytännön yhtenäistämiseksi TVK:ssa toimii **tapaturma-asiain korvauslautakunta**, jonka tehtävänä on antaa yleisohjeita ja lausuntoja. Vakuutusyhtiön on ennen korvauspäätöksen antamista pyydettävä

päätösehdotuksestaan korvauslautakunnan lausunto, jos asiaan sisältyy periaatteellinen oikeudellinen tai lääketieteellinen tulkintakysymys tai asian käsittely lautakunnassa on muutoin tarpeen korvauskäytännön yhtenäisyyden edistämiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö on asetuksella antanut tarkemmat säännökset niistä päätösehdotuksista, joista on pyydettyä lautakunnan lausunto.

Vakuutuksessa noudatettava **muutoksenhaku** poikkeaa muista vapaaehtoisista vakuutuksista ja noudattaa pakollisen työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen erityistä muutoksenhakureittiä. Vakuutusyhtiön antamiin päätöksiin kuten korvauspäätökseen haetaan muutosta tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnalta ja vakuutusoikeudelta. Vakuutusoikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu kysymys siitä, oikeuttaako vamma, sairaus tai kuolema korvaukseen tai siitä, kenen on korvaus maksettava, saa hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta valittamalla, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Korvausasian oikeusturvaan kuuluu vakuutusyhtiön itseoikaisumahdollisuus, mikä tarkoittaa sitä, että valituskirjelmä toimitetaan vakuutusyhtiölle ja jos vakuutusyhtiö hyväksyy kaikilta osin valituksessa esitetyt vaatimukset, sen on annettava asiasta uusi korvauspäätös eikä asia siirry muutoksenhakuasteelle.

Sosiaalivakuutukseen liittyvä erityinen muutoksenhakureitti on vakuutettujen kannalta edullinen, koska toisin kuin yleisessä siviilioikeudellisessa prosessissa muutoksenhakuasteilla on virallisperiaatteeseen kuuluva velvollisuus selvittää asia viran puolesta. Muutoksenhakuprosessissa noudatetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia. Lähtökohtana on myös se, että vakuutettu voi hoitaa muutoksenhakuasiansa itse ilman asianajajaa tai muuta asiamiestä ja siten välttää merkittävät oikeudenkäyntikulut ja eikä muutoksenhauille muodostu siitä johtuvaa estettä tai korkeaa kynnystä. Asian käsittely muutoksenhakuasteissa on vakuutetulle pääsääntöisesti maksutonta, kun yksityishenkilönä vireille panema valitusasia koskee oikeutta korvaukseen tai korvauksen suuruutta.

Johtopäätös

Suomessa yrittäjien mahdollisuudet varautua työtapaturmien ja ammattitautien varalta ovat hyvät verrattuna niihin EU-maihin, joissa yrittäjillä ei ole lainkaan sosiaaliturvaa työtapaturmien ja ammattitautien varalta.

Työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen ottaminen ja sitä koskevaan sosiaaliturvajärjestelmään liittyminen on Suomessa yrittäjälle vapaaehtoista, mikä lisää joustavuutta etenkin taloudellisesti vaikeina aikoina. Toisaalta verrattuna niihin EU-maihin, joissa järjestelmään kuuluminen on pakollista, vapaaehtoisuus voi johtaa siihen, että vakuutus jää ottamatta, vaikka se olisi työn riskin näkökulmasta ollut kannattavaa. Yrittäjillä on Suomessa toimialaan, ammattiluokkaan ja ansiotasoon katsomatta yhtäläinen oikeus vakuuttaa itsensä vapaaehtoisesti työtapaturman ja ammattitaudin varalta, kunhan yrittäjä on ottanut itselleen YEL-vakuutuksen. Tämä koskee yhtä lailla alustatyötä tekeviä työnsuorittajia, jos työtä ei tehdä työsopimuslain tarkoittamalla tavalla työsuhteessa vaan itsenäisinä ammatinharjoittajina.

Kun vakuutuksen on ottanut, sen antama turva on kattava ja etuuksien taso on hyvä. Turvan kattavuus, taso ja noudatettavat menettelyt vastaavat työsuhteisen työntekijän pakollisen vakuutuksen turvaa. Vapaaehtoisen yrittäjän työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen antama turva on osa yrittäjän kokonaissosiaaliturvaa.

Lyhyesti kirjoittajasta

Elina Holmas työskentelee TVK:ssa lakiasioiden parissa juristina sekä yhteyspäällikkönä ja verkostovastaavana keskeisille sidosryhmille. Hän on työtapaturma- ja ammattitautijärjestelmän kokenut juridiikan asiantuntija vuodesta 2002. Asiantuntija pohtii -kirjoituksia syntyy mm. vakuuttamisvelvollisuudesta, tulevaisuuden työelämästä, yrittäjistä ja etätyöstä.